

(Ni)komu pomagał Lew Rywin

Uwagi do pisemnego uzasadnienia wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 10 grudnia 2004 r., II Aka 411/04

WALDEMAR GONTARSKI

ności dążenie w rozmowie z Wandą Rapa-
czyńską do kontynuacji swojej „misji”
(stąd spotkanie z Adamem Michnikiem)
wskazuje także, że Lew Rywin realizował
z góry powzięty zamiar. Tak opisane dzia-
łanie Lwa Rywina stanowiło pomocnic-
two do przestępstwa płatnej protekcji i wy-
czerpywało dyspozycję art. 18 § 3 k.k.
w związku z art. 230 k.k. w związku
z art. 12 k.k. – uzasadnienie wyroku,
s. 63-64.

Słowem, sąd ograniczył się do ustale-
nia następującego stanu faktycznego:
*Oskarżony działał w zamiarze, aby
sprawca główny, czyli owa grupa nieusta-
lonych osób, mająca wpływy w instytu-
cjach państwowych, dokonał przestępstwa
płatnej protekcji.*

Natomiast sąd nie próbuje ustalić, czy
owa grupa podjęła już decyzję o popeł-
nieniu czynu zabronionego. Tymczasem
według jednolitego poglądu judykatury
i doktryny:

*Podżegaczem... jest ten, kto umyślnie,
i to wyłącznie z zamiarem bezpośred-
nim, działa w celu wywołania u innej oso-
by decyzji dokonania czynu zabronionego,
o pomocy (psychicznej) zaś można mówić
tylko wtedy, gdy jest ona udzielona osobie,
która już ma zamiar popełnienia przestęp-
stwa, a pomocnik tylko ją w tym postano-
wieniu podtrzymuje (utwierdza), dostar-
czając środków, udzielając rad lub in-
formacji – wyrok Sądu Najwyższego
z 10 maja 1982 r., Rw 317/82, OSNKW
1982/10/72.*

Ze względu na stronę przedmiotową,
pomocnictwo (czyli ułatwienie innej oso-
bie wykonania czynu zabronionego)
dzielimy na:

- ◆ psychiczne (udzielanie rad lub in-
formacji bądź tworzenie atmosfery

aprobaty dla już zamierzonego
czynu);

- ◆ fizyczne (dostarczenie narzędzi,
usunięcie przeszkód).

JAK ZWRACA uwagę doktryna:
*Jeśli współdziałający, wiedząc o
tym, że sprawca powziął zamiar do-
konania czynu zabronionego, podtrzymu-
je go, utwierdza w tym zamiarze, wówczas
nie może odpowiadać za podżeganie, na-
tomiasz może odpowiadać za pomocnic-
two psychiczne do dokonania czynu zabro-
nionego*¹.

*Jeśli osoba nakłoniona uzewnętrzni
podjęty już zamiar popełnienia tego czynu,
to w grę wchodzić będzie nie nakłanianie,
lecz pomocnictwo intelektualne (utwier-
dzanie w zamiarze przestępnym)*².

*Pomocnictwo psychiczne odnosi się
do tych przypadków, w których bezpo-
średni wykonawca podjął już wcześniej de-
cyzję popełnienia czynu zabronionego...*³.

*Z pomocnictwem mamy do czynienia,
jeśli osoba, której się pomaga, już uprze-
dnie (tzn. bez udziału pomocnika) po-
wzięła zamiar (podjęła decyzję, tj. miała
wolę) o dokonaniu czynu zabronionego.
Jeśli zamiar nie został jeszcze powzięty,
wtedy można mówić o podżeganiu (nakła-
nianiu)*⁴.

NALEŻY DODAC, że w przed-
miotowej sprawie sąd w podsta-
wie faktycznej wyroku nie od-
notował elementu nakłaniania (działania
w celu skłonienia), koniecznego w przy-
padku podżegania z art. 18 § 2 Kodeksu
karnego.

Co istotne, bez zidentyfikowania wy-
konawcy bezpośredniego, nie można zasto-
sować art. 18 § 3 Kodeksu karnego⁵. Jeśli

bowiem nie można udowodnić istnienia
konkretnej osoby (sprawcy *sensu stric-
to*), tzn. osoby cechującej się określo-
nym stanem świadomości (podjęcie de-
cyzji odnośnie do popełnienia czynu za-
bronionego), której pomocnik (sprawca
sensu largo) miał udzielić pomocy, o po-
mocnictwie nie może być mowy, bo
przecież wtedy nie można udowodnić, że
sprawca *sensu stricto* powziął uprzednio
(przed przystąpieniem przez pomocnika
do udzielania pomocy) zamiar popełnie-
nia czynu zabronionego, a to jest waru-
nkiem koniecznym instytucji pomocnic-
twa. Przy pomocnictwie indywidualnie
oznaczona nie musi być jedynie ewentu-
alna ofiara przestępstwa. *Działanie, które
zgodnie z wolą działającego ma umożli-
wić, ułatwić lub w jakikolwiek sposób po-
przeć zabicie człowieka przez inną osobę,
mieści w sobie wszelkie istotne cechy po-
mocnictwa do zbrodni zabójstwa, chociaż-
by ofiara w czasie działania pomocnika
nie była indywidualnie oznaczona – wy-
rok SN z 19 grudnia 1930 r.*⁶ Jednak
sprawca główny musi być tak zidentyfi-
kowany, aby można było zrekonstruo-
wać następujący stan faktyczny: miało
miejsce ułatwienie popełnienia konkret-
nego czynu konkretnej osobie. ■

¹ A. Wąsek, *Kodeks karny. Komentarz*, tom
pierwszy, Gdańsk 2000 r., s. 266.

² A. Marek, *Prawo karne*, wydanie czwarte,
Warszawa 2003 r., s. 204.

³ P. Kardas, (w:) *Kodeks karny. Część ogólna. Ko-
mentarz*, pod red. A. Zolla, wydanie drugie, Zaka-
myczne 2004 r., s. 369-370.

⁴ W. Gontarski, *Animo socii. Art. 18 § 3 Kode-
ksu karnego*, Gazeta Sądowa nr 12/2004 r.

⁵ Tamże.

⁶ Cytując za: J. Warylewski, *Prawo karne. Część
ogólna*, Warszawa 2004 r., s. 320.